

(1) בראשית פרק ו

(יא) ותשחת הארץ לפני האלהים ותמלא הארץ חמס:
(יב) וירא אלהים את הארץ והנה נשחיתה פי השחית כל בשר את דרכו על הארץ:
(יג) ויאמר אלהים לנח קח כל בשר בא לפני פי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ:

(2) רש"י על בראשית פרק ו פסוק יא

ותשחת - לשון ערוה וע"א (סנהדרין נז)
ותמלא הארץ חמס - גזל שנאמר (יונה ג) ומן החמס אשר בכפיהם:

(3) רש"י על בראשית פרק ו פסוק יג

כי מלאה הארץ חמס - לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל (סנהדרין קח):

(4) פרוש הט"ז על התורה - בראשית פרק ו פסוק יג

כי מלאה הארץ חמס, לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל. קשה לשון הפסוק דהתחיל בהשחתת הארץ ושזו היא סיבה משום ערוה וע"ז וסיים בחמס. ותו למה באמת היה גזר דינם דוקא בשביל גזל ולא משום ע"ז וג"ע שהם יותר חמורים ועונשי מיתת ב"ד. ונראה לתרץ ע"ד שארז"ל גדול השלום שאפילו עובדים ע"ז אין נענשים שנאמר חבור עציבים אפרים הנח לו וכשיש מריבה ביניהם אז נענשים שנאמר חלק לבם עתה יאשמו, ע"כ אמר וירא אלהים את השחתת הארץ ואעפ"כ לא בא קץ שלהם עד עבירה של גזל ונחלק לבם כמ"ש:

(5) משך חכמה על שמות פרק יד פסוק כט

בהתבונן בדרכי התורה נראה כי במצות מעשיות כמו עו"ג ועריות יש כרת וסקילה ושאר מיתות ומלקות לא כן בנמוסיות ומדות כמו מחלוקת לשון הרע רכילות גזל אין מלקות דהוי לאו הניתן לתשלומין או דהוי לאו שאין בו מעשה, אולם זה דוקא ביחיד העושה אבל אם הצבור נשחיתין בזה מצאנו להיפך

(6) בירושלמי דפאה (א-א) דורו של דוד כולם צדיקים היו וע"י שהיו בהן דילוטורין היו נופלים במלחמה כו' אבל דורו של אחאב עובדי עו"ג היו וע"י שלא היו בהן דילוטורין היו יורדים למלחמה ומנצחין בו, שאם הצבור נשחיתין בעו"ג ועריות ע"ז נאמר (ויקרא טז, יז) השוכן אתם בתוך טומאותם אבל בנמוסיות ומדות לשון הרע ומחלוקת ע"ז כתוב (תהלים נז, ו) רומה על השמים כו' כביכול סלק שכינתך מהם, וגדולה מזו אמרו (יומא ט) שבמקדש ראשון היו עו"ג עריות כו' ובמקדש שני היו עוסקין בתורה ובמצות כו' מפני שנאת חנם ושם שאלו מי הם גדולים תנו עיניכם בבירה שחזרה לראשונים כו' . . .

(7) ולכן אמר ר' יוחנן (חלק דף ק"ח) בא וראה כמה גדול כוחו של חמס שהרי דור המבול עברו על הכל ולא נחתם גזר דינם אלא על שפשטו ידיהם בגזל דכתיב הנני משחיתם כי מלאה הארץ חמס שעל עריות דין צבור יש להם והי' מרחם עליהם אבל על נמוסיות לא יתכן, ולכן על חלול שבת בעוה"ר שנתפשט אז יכולים לקוות כי יאחר להם כי הם צבור ואף בעו"ג אמרו בספרא (קדושים צב. צה) והנפש ונכרתה שאין הצבור נכרתין אבל כיון שפרצו בנמוסיות הולכים בחרבות וחצים לחמוס ולגזול ונשחתו במדות כי המה כחייתו טרף אז נקום ינקם ה' ולא יאחר כי איך נחשוב להם אם כיחידים הלא על מצות הן נכרתין ואם כצבור הלא על נמוסיות הן יתמו,

(8) וכן בדור המבול על גזל לבד היה דנן כיחידים אבל כיון שהשחית כל בשר דרכו אם היה דן אותן כל יחיד לעצמו היה נכרת וע"כ דדן אותם בהצטרף כצבור והיו נכרתין עבור הגזל, ולכן מצאנו שעל העגל שהי' החטא בעו"ג מחל הקב"ה להם ונתרצה להם אבל על מרגלים שהי' לשון הרע וכפיות טובה לא מחל להם ונגזר במדבר הזה יתמו.

(9) ספר גור אריה על בראשית פרק ו פסוק יג

ומפני כך חתימת הגזירה על הגזל, שהגזל הוא השחתת העולם הזה, דהיינו הגזלנין מחריבין את העולם, שאין משא ומתן בעולם, והשם יתברך כאשר גוזר גזירה אינו ממחר להביא אותה, שהוא חס על העולם, ואין הגזירה נחתמת להביא הדין, וכאשר הגזלן אינו חס על העולם ומחריב את העולם - אין השם יתברך חס גם כן, והגזירה באה: . . .

10) ושמעתי גם כן כי לכך חתימת גזר דין על הגזל, מפני שהחתימה היא שאין להשיב הגזירה, וכל זמן שהיה אפשר להם בתשובה לא נתחתם גזר דין שלהם, שכל עבירה על ידי תשובה השם יתברך מוחל להם, אבל גזלן דכתיב (פסוק יא) "ותמלא הארץ חמס", וקשה גזל הרבים שאין לו תשובה, וכיון שאין להם תשובה נחתם גזר דין שלהם גם כן, שהרי אין תשובה להם, ולמה לא יחתום גזר דין שלהם.

11) כלי יקר על בראשית פרק א פסוק א

אמר ר"י לא היה צריך להתחיל את התורה וכו'. אלא כדי שלא יאמרו האומות לסטים אתם כו'. וקשה ומה בכך אם יאמרו לסטים אתם וכי בעבור זה ישנה סדר התורה. תשובה לזה לפי שדבר זה גורם כפירה בעיקר כי יאמרו לית דין ולית דיין וכל דאלים גבר כי אילו היה לעולם מנהיג המסדר ענינו מוצאו ומובאו למה לא מיחה בכם כשלקחתם בזרוע דרך לסטיות ארצות ז' אומות. כי מטעם זה לא נחתם גזר דינו של דור המבול כי אם בעבור הגזל כמו שאמר (משלי כח כד) גזל אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית,

12) כי מה שחטא זה גדול מזולתו אינו בעבור עצם החטא כי אם בעבור הרעה הנמשכת ממנו שהחוטא בגזל לא ישים אשם בנפשו ויאמר אין פשע כי אין אלהים שופטים בארץ ועל כן הוא חבר לאיש משחית, ר"ל לדור המבול שנאמר בהם (בראשית ו יב) כי השחית כל בשר את דרכו, כי גם המה כפרו בעיקר ואמרו (איוב כא טו) מה שדי כי נעבדנו וגו'. וזה החלם לעשות חמס וגזל בארץ. ולפי שמניעת הגזל יסוד לכל האמונה על כן הקדימו הקב"ה והזהיר עליו במצוה ראשונה החדש הזה לכם. (שמות יב ב) כי שם נאמר משכו וקחו לכם צאן. (שם יב כא) משלכם להוציא הגזול כן פירש בעל הטורים.

13) רמב"ן על בראשית פרק ו פסוק יג

חמס הוא הגזל והעושק ונתן לנח הטעם בחמס ולא הזכיר השחתת הדרך, כי החמס הוא החטא הידוע והמפורסם ורבותינו אמרו (סנהדרין קח) שעליו נחתם גזר דינם והטעם מפני שהוא מצוה מושכלת אין להם בה צורך לנביא מזהיר, ועוד שהוא רע לשמים ולבריות והנה הודיע לנח החטא שעליו בא הקץ הגיע הצפירה:

14) רבנו בחיי על בראשית פרק ו פסוק יב

והטעם לפי שהגזל מן המצוות המושכלות שאלולי לא ניתנה תורה היה אדם מוציא אותם בשכלו, ומושכל ראשון הוא שאין לו לאדם כלום בממונו של חבריו:

15) כלי יקר על בראשית פרק ו פסוק יא

ותשחת הארץ לפני אלהים וגו'. אלהים היינו הדיינים כי היו גוזלים פחות משהו פרוטה שאין מוציאין בדיינין ועיני הדין רואות ואין לאל ידו להציל דמעות העשוקים לכך נאמר לפני האלהים, לפנייהם ממש ובסבה זו ותמלא הארץ חמס.

16) רב שר הירש על בראשית פרק ו פסוק יא

חמס הוא גזל, שאיננו יוצא בדיינים. איש חמס איננו חייב בידי אדם; אך הוא הורס את חברו לאט לאט - בחמס חוזר ונשנה . . . והנה הוא אומר כאן: ותשחת הארץ לפני האלהים - ותמלא הארץ חמס. תחילה היתה זו השחתה מוסרית, - פשעים, שאין החברה האזרחית חוששת להם. אם הנוער פרוץ, וחיי הנישואין רקובים, עדיין, - כך סבורים הבריות, - יכול המסחר לשגשג, ומשא ומתן יתנהל ביושר. אולם, משנשחתה הארץ לפני האלהים, לא יועילו כל תקנות הציבור להציל את החברה מאבדון. לעולם לא תימלא הארץ גזל; החברה תתגונן מפני גזלנים בכח ענשים ומאסר. אך החברה תאבד בחמס, בעוול הנעזר בערמה. אין הגנה מפני חמס, אם אין מצפון האדם מייסרו לפני ה'. ההשחתה המוסרית הורסת את המצפון, - ועמו נהרס גם השלום האזרחי.